

10. Макконнелл К. Р. Экономикс / К. Р. Макконнелл, С. А. Брю. – В 2 т. : пер. с англ. – Баку : Изд. «Азербайджан», 1992. – Т. 1. – 399 с.
11. Владимірова М. С. Людський фактор в інноваційному розвитку / М. С. Владимірова // Науково-технічний збірник. – 2013. – № 109. – С. 400 – 408.
12. Социально-экономические проблемы информационного общества / под ред. Л. Г. Мельника. – Сумы : ИТД «Университетская книга», 2005. – 430 с.
13. Ягельська К. Інновації та інтелектуальний капітал в системі чинників випереджаючого економічного розвитку / К. Ягельська // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2013. – Випуск 1, Том 2. – С. 155 – 158.
14. Сафронова В. Економічна результативність якості вищої освіти як умова її випереджаючого розвитку / В. Сафронова // Вісник Хмельницького національного університету. – Хмельницький, 2010. – Вип. 3. – Т. 3. – С. 74 – 76.

*Одержано редакцією 05.01.2015
Прийнято до публікації 12.01.2015*

Аннотация. **С. В. Корновенко, О. Н. Тараненко. Интеллектуальный капитал и его влияние на развитие инновационной экономики.** *Статья посвящена исследованию влияния интеллектуального капитала на развитие инновационной экономики. В статье проанализированы точки зрения разных зарубежных и отечественных ученых относительно интеллектуального капитала как экономической категории. Определена его характеристика и структура. Сформулировано собственное представление понятия интеллектуальный капитал. Сделан акцент на образовании как факторе инновационного развития. Раскрыта зависимость между затратами на науку и качеством роста экономики. Рассмотрены вопросы обеспечения государством бюджетного финансирования научной и научно-технической деятельности. Проанализирована динамика распределения кадрового потенциала специалистов высшей квалификации, занимающихся научно-технической деятельностью. Исследована проблема неэффективного использования собственного инновационного потенциала. Сформулированы ключевые задачи стратегии инновационного развития Украины. Выдвинут ряд предложений по реформированию системы высшего образования.*

Ключевые слова: интеллектуальный капитал, инновационная экономика, потенциал, трудовые ресурсы, научная деятельность.

Summary. **Sergei Kornovenko, Oleg Taranenko. Intellectual Capital and Its Influence on the Development of Innovative Economy.** *The article is an enquiry concerning the influence of the intellectual capital on the development of the innovative economy. The standpoints of foreign and domestic scientists concerning intellectual capital as the economic category have been analyzed. Its characteristics and structure have been determined. The authors' interpretation of the «intellectual capital» category has been formulated. Education as a factor of innovational development has been focused on. The relationship between the expenses on science and the quality of economic growth has been revealed. Questions regarding the provision of state budget financing of scientific and technological activities have been considered. The dynamics of the allocation of highly qualified human resources, engaged in scientific and technical activities have been examined. The problem of the ineffective use of personal innovative potential has been explored. The key objectives of the strategy of Ukraine's innovative development have been formulated. Certain proposals for reforming the system of higher education in Ukraine have been put forward.*

Keywords: intellectual capital, innovative economy, potential, labor resources, scientific activity.

УДК 377.36:37.046

С. С. Куликовський

АКТУАЛЬНИЙ СТАН СИСТЕМИ ВІДПОЧИНКУ ТА ОЗДОРОВЛЕННЯ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ

На основі даних статистичного аналізу та усного опитування з питань

організації системи дитячого оздоровлення та відпочинку дітей і підлітків в Україні, автором визначено основні тенденції та особливості існування системи дитячого відпочинку, розглянуто проблеми та перспективи її розвитку.

Ключові слова: *система дитячого оздоровлення та відпочинку, дитячий оздоровчий заклад, тенденції розвитку, денний табір.*

Постановка проблеми. Проблема оздоровлення та відпочинку дітей є надзвичайно актуальною в українському суспільстві. Сучасні політичні та економічні реалії призводять до того, що мережа дитячих оздоровчих закладів зменшується, комерціалізується, деградує. Економічна траєкторія розвитку країни обумовлює те, що більшість дітей не мають можливості відпочити та оздоровитись в дитячому центрі, таборі, закладі.

Сучасний дитячий оздоровчий заклад (далі – ДОЗ) – це унікальне місце для оздоровлення, розвитку та відпочинку дітей. Розвиток сфери дитячого відпочинку та позашкільної освіти знаходиться у площині соціальної відповідальності держави, зберігає здоров'я української нації, вирішує велику кількість педагогічних проблем. Реалії втілення соціального захисту в практику життя є показником ціннісно-нормативного рівня розвитку держави, її ставлення до дітей. Налагоджена система діяльності ДОЗів дає можливість охопити великий загальний підростаючий покоління, відвернути його від вулиці, мінімізувати негативні соціальні впливи.

«Дитячий заклад оздоровлення та відпочинку – постійно або тимчасово діючий, спеціально організований або пристосований заклад, призначений для оздоровлення, відпочинку, розвитку дітей, що має визначене місце розташування, матеріально-технічну базу, кадрове забезпечення та технології для надання послуг з оздоровлення та відпочинку дітей відповідно до державних соціальних стандартів надання послуг з оздоровлення та відпочинку» [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Організація діяльності ДОЗу та виховання дітей в ньому є одним із основних напрямків сучасного наукового пошуку. Нормативно-правове забезпечення, організація відпочинку та оздоровлення дітей в Україні розглядається в роботах О. В. Биковської, В. М. Горбинко, Ж. В. Петрочко, С. І. Вагнер, Т. М. Гулечко та ін.; роль і місце літнього відпочинку в системі виховання дітей та молоді є об'єктом дослідження М. М. Дубінки; особливості виховного процесу в дитячих оздоровчих закладах вивчали Є. І. Коваленко, А. І. Конончук, І. М. Пінчук, В. М. Солова та ін.; умови організації літніх оздоровчих таборів розглядалися Л. В. Тихенко, В. Г. Бабич, Т. М. Доценко; організацію освітньо-виховного середовища в умовах дитячого оздоровчого табору розробляла І. І. Галимзянова; Є. В. Лисецька, Г. Н. Зялик, С. М. Герасимова приділили увагу організації табору з денним перебуванням.

Важливим аспектом вивчення системи дитячого оздоровлення в Україні є аналіз сучасної ситуації її розвитку. На даний момент не існує аналітичних матеріалів, які охоплюють сучасні тенденції в сфері дитячого оздоровлення. **Мета статті** – проаналізувати стан дитячого оздоровлення та відпочинку за часи незалежності України, визначити проблеми сучасних дитячих оздоровчих закладів, їх потреби та досягнення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний стан системи відпочинку та оздоровлення дітей в Україні можна характеризувати за такими показниками – кількість таборів, їх наповненість, розподіл за регіонами, динаміка змін, та за допомогою освітлення проблем які існують в таборах України. Статистичний аналіз, проведений за матеріалами Департаменту оздоровлення та санаторно-курортного лікування Міністерства соціальної політики України, Державного реєстру оздоровчих

таборів України та лабораторії геолокації та туризму Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка, дає можливість визначити основні тенденції в системі дитячого оздоровлення в Україні [3, 4]. В таблиці 1 наведено дані щодо кількості закладів та оздоровлення в них дітей в 1995 – 2015 рр.

Таблиця 1

Стан системи дитячого оздоровлення в Україні 1995 – 2015 рр.

	Роки						
	1995	2000	2005	2009	2012	2013	2015
Усього закладів стаціонарних	850	767	756	647	784	795	692
Оздоровлено дітей загалом	882602	1004578	2147810	1719170	2843363	3185049	–
Оздоровлено дітей в стац. таборах.	565607	563250	568580	397674	664328	807862	–
Усього закладів відпочинку	5884	7817	18366	17379	17973	18031	–
Із них із денним перебуванням	4399	5209	16046	15925	17985	18031	

За даними таблиці 1 можна зробити наступні висновки. Кількість дитячих оздоровчих закладів стаціонарного характеру суттєво скорочувалася в три періоди – після розпаду Радянського союзу, після фінансової кризи 2008 року, та після геополітичних подій 2014 – 2015 року. Відсутність офіційної статистики 2014 року обумовлена тим, що виникає правова колізія – табори анексованого Криму формально належать Україні – її державним та приватним підприємствам, в той час як реальну оздоровчу діяльність здійснюють російські суб'єкти господарювання. Також існують проблеми із підрахунком та функціонуванням таборів, які знаходяться на території антитерористичної операції.

Система дитячого оздоровлення України поступово руйнується. В часи Радянського Союзу на території УРСР нараховувалося понад 2000 закладів дитячого оздоровлення. Майже всі вони належали великим державним підприємствам, які, після перебудови, відмовилися від такого неліквідного активу як дитячий табір. Таким чином, кількість ДОЗів у державній власності суттєво зменшилася, а приватних на той час ще не виникло. Тенденція на поступове збільшення таборів спостерігається лише після 2009 року, коли вступив в дію Закон України «Про оздоровлення та відпочинок дітей», ринок оздоровлення дітей почав чітко регулюватися державою, збільшилась кількість держзамовлень на придбання пугівок у ДОЗи. На нашу думку, 2015 рік буде найбільш кризовим для системи дитячого оздоровлення в Україні за останні 25 років через соціально – економічні негаразди.

Наступна тенденція – це щорічне збільшення кількості дітей які відпочили в ДОЗах. За інформацією Міністерства соціальної політики України в 2013 році 78,3% українців у віці від 6 до 16 років отримали послуги системи дитячого оздоровлення та відпочинку. Але, треба звернути увагу на те, що кількість дітей, які отримали послуги оздоровлення та відпочинку зростає за рахунок збільшення кількості денних та пристосованих таборів, і ця тенденція, на нашу думку, має негативний характер. З одного боку, наявність таборів із денним перебуванням допомагає відвернути дитину від вулиці, структурувати її дозвілля, систематизувати харчування, спроектувати систему педагогічних впливів. З іншого боку, такі табори дуже формалізовані, неякісний персонал складається із шкільних вчителів, які не маючи повноцінної

відпустки, працюють на фоні професіонального вигорання. Такі заклади не мають оздоровчого ефекту, бо, як правило, є пришкільними таборами і знаходяться в умовах міста. Діяльність пришкільних таборів виключає формування тимчасового колективу, таким чином не використовуються його педагогічні переваги та ефект повного занурення в ситуацію. Такі табори мають набагато нижчі соціалізуючі можливості та відрізняються нестабільністю складу дітей.

У межах веб-конференції членів Всеукраїнської благодійної організації «Лелека», яка об'єднує представників дитячих оздоровчих закладів всіх регіонів України було проведено усне анкетування 24 директорів дитячих оздоровчих закладів різної форми власності та місця розташування. За їх відповідями, проблеми діяльності таборів в Україні можна об'єднати в такі групи: економічно-соціальні та соціально-педагогічні.

Серед економічних можна виділити наступні:

- податкове навантаження. Система дитячого оздоровлення, незважаючи на важливість для зростання нації та її здоров'я не має податкових преференцій з боку держави;

- кількість перевірок. Наявність великої кількості контролюючих органів, які не враховуючи обмежуючу норму – не більше 8 перевірок за літо, суттєво її перевищують, здійснюють великий тиск на табір як бізнес структуру, заважають організації оздоровчого та виховного процесу;

- відсутність замовлення Фонду соціального страхування. Актуальний економічний стан України не дозволив ФСС у 2015р. виділити гроші на оздоровлення дітей, таким чином позбавивши галузь суттєвої кількості замовлень та грошових вливань;

- зниження платоспроможності населення. Зниження рівня життя українців суттєво вдарило по галузі відпочинку та оздоровлення, оскільки вартість путівок суттєво зросла, а можливість виділити кошти на їх придбання у середньостатистичній сім'ї знизилася;

- підвищення тарифів за комунальні послуги та видатків на організацію табору. Все це детермінує підвищення вартості путівки, та зниження попиту з боку населення;

- низька дохідність. За словами власників ДОЗів, табір рентабельний, але не прибутковий. Дитячий заклад потребує багато зусиль в координації дій, формуванні персоналу, пошуку клієнту, але не має прибутку, який може зацікавити серйозного інвестора.

До соціально-педагогічних проблем можна виділити наступні:

- комерціалізація сфери: табір стає, в першу чергу, джерелом прибутку. Виконання педагогічних завдань відводиться на другий план. Внаслідок цього, табір пропонує те, що продається, відходячи від цінностей педагогіки;

- мінімізація затрат. Сучасний табір як бізнес-структура має невисоку дохідність, тому задля повноцінного забезпечення педагогічного та дозвілєвого процесів, повинен мати або велику ціну ліжко-дня, або суттєво економити на харчуванні, кількості оздоровчих послуг, висококваліфікованому персоналі та ін.;

- криза інфраструктури. Українська економічна ситуація обумовила те, що мережа закладів представлена таборами двох типів. Елітарні – з вартістю путівки більше 10000 грн, та бюджетні – з вартістю путівки близько 5000 грн. На жаль, в Україні відсутні табори, які надають якісні оздоровчі послуги за помірну ціну;

- відсутність професійних кадрів для роботи з дітьми в ДОЗ. Педагогічний персонал табору, як правило, оновлюється раз на 2-3 роки повністю. Переважну більшість працівників становить молодь віком від 18 до 23 років, яка не має профільної освіти, досвіду педагогічної діяльності. Серед адміністрації табору часто трапляються непрофесіонали, люди, які не розуміють актуальні педагогічні завдання табору, які не

знають сучасні, інноваційні форми роботи. Табір потребує таких кадрів, особливо серед керівництва, які можуть працювати системно, цілеспрямовано, чітко будувати систему цілей і задач, володіти необхідним арсеналом методів, прийомів та форм роботи. Ця проблема обумовлена відсутністю навчальних закладів, що готують персонал для роботи в дитячих оздоровчих таборах на професійній основі, відсутній центр наукових досліджень діяльності ДОЗів, на має координації наукових пошуків в сфері дитячого відпочинку;

- відсутність єдиної педагогічної системи. Держава не створює умови для координації дій таборів, введення їх в єдиний педагогічний простір, заходів для обміну та передачі педагогічного досвіду. Сучасні педагогічні інновації в сфері дитячого оздоровлення в Україні живуть лише за рахунок ентузіазму окремих фахівців. Цей досвід не структуровано, він не використовується в галузі в повному обсязі.

- з відпочинку та оздоровлення майже виключена вікова група неповнолітніх від 16 до 18 років. Незважаючи на Декларацію ООН «Про права дитини», велика кількість таборів не приймають на відпочинок дітей від 16 до 18 років. Це обумовлено специфікою вікових проблем дітей, необхідністю вести систематичну соціально-педагогічну роботу, використовувати актуальні та інноваційні форми організації дозвілля дітей, спрямовані на розвиток їх когнітивної та емоційно-вольової сфери, створення умов для саморозвитку та самореалізації молоді.

- деякі діти за станом здоров'я потребують оздоровлення впродовж декількох змін. Як показує практика, не завжди батьки хворої дитини можуть придбати декілька путівок. В свою чергу Фонд соціального страхування України дає право лише на одну путівку на рік, але в 2015 році взагалі відмовився від закупівлі путівок в сфері дитячого оздоровлення.

Незважаючи на велику кількість проблем в сфері дитячого оздоровлення, можна простежити і позитивні тенденції. Велика конкуренція і надлишок пропозиції на ринку змушує табори робити свою діяльність максимально привабливою та цікавою для дітей, розробляючи профільні зміни (кулінарні, економічні, лідерські, журналістські та ін.), майстер – класи (танцювальні, творчі, медіа, вокальні та ін.), запрошуючи до роботи професіоналів. Також розвиток Інтернет- технологій дає можливість батькам ретельно слідкувати за якістю наданих послуг, що підвищує відповідальність організаторів табору. Сучасні табори, орієнтовані на нові форми роботи, пропонують розвивальні та освітні проекти, поєднуючи відпочинок і розвиток дитини. В рамках такої табірної діяльності народжуються інноваційні технології дозвілля та навчання. Діти, які перебувають в таких таборах, як правило, є провідниками позитивних цінностей у сталих колективах. Прикладом сучасної та інноваційної діяльності в Україні є табори «Аврора» м. Скадовськ, «Арт-Квест» смт. Чинадієво, «Славутич» Переяслав – Хмельницький, «Молода гвардія» м. Одеса та ін.

Висновки. Підводячи підсумки нашої статті, можна зазначити, що, в першу чергу, розвиток системи дитячого оздоровлення та відпочинку залежить від економічного розвитку держави, та рівня життя населення. На даний момент, економічні та геополітичні процеси, які відбуваються, суттєво заважають збільшенню та розгалуженню системи дитячих оздоровчих закладів, обумовлюють її занепад. Система ДОЗів стаціонарного характеру скорочується, деградує. Це зменшує кількість дітей охоплених оздоровленням, робить суттєвий проміжок у системі педагогічних впливів на дитину, додає негативних соціальних ризиків.

Перспективи подальших досліджень. Подальшого дослідження потребують питання в системі організації виховного середовища в сучасних дитячих оздоровчих закладах.

Список використаної літератури:

1. «Закон України про оздоровлення та відпочинок дітей» від 04.09.2008 № 375-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/375-17>.
2. «Закон України про Загальнодержавну програму “Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини” на період до 2016 року» від 05.03.2009 № 1065-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1065-17>.
3. Дитячі оздоровчі заклади (табори), які працювали влітку в Україні 1995-2009 [Електронний ресурс] // Лабораторія геоінформації і туризму. Статистика України. – Режим доступу : <http://www.lgtinfo.com.ua/images/stories/statistics/ukr/duttabor.pdf>.
4. Інформація про хід проведення оздоровлення та відпочинку дітей [Електронний ресурс] // Міністерство соціальної політики України. – Режим доступу : http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=153468&cat_id.
5. Наказний М. О. Теорія і практика проектування діяльності дитячого закладу оздоровлення та відпочинку : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.07 / М. О. Наказний; Ін-т пробл. виховання НАПН України. – К., 2011. – 42 с.

*Одержано редакцією 19.01.2015
Прийнято до публікації 26.01.2015*

Анотація. **С. С. Куликовський.** **Актуальний состояние системы отдыха и оздоровления детей в Украине.** *На основании анализа статистических данных и данных устного опроса по вопросам организации системы детского оздоровления и отдыха детей и подростков в Украине, автором определены основные тенденции и особенности существования системы детского отдыха, рассмотрены проблемы и перспективы её развития.*

Ключевые слова: *система детского оздоровления и отдыха, детское оздоровительное учреждение, тенденции развития, дневной лагерь.*

Summary. **Sergii Kulykovskiy.** **Actual State of Recreation and Recuperation of Children in Ukraine.** *Development areas of child recreation and health are the subject of social responsibility of the state, maintains the health of the Ukrainian nation, solves a large number of educational problems. Statistical analysis conducted by Department of rehabilitation and sanatorium - resort treatment Ministry of Social Policy of Ukraine, the State Register of Ukraine camps and laboratories geolocation and tourism Kiev National University of Taras Shevchenko makes it possible to identify the main trends in children's health system in Ukraine. The main trends are: significant reduction system fixed camps, camps with increasing day stay, the increasing number of children who receive services system of children's health and recreation. Questioning of Directors of various camps Ukraine makes it possible to identify the main problems and achievements of the system of children's health in Ukraine. The most important problems can be grouped into two groups: social - economic - associated with the financial condition of the population and business conditions generally, and social - pedagogical that lead educational work and nuances of children's activities.*

Keywords: *system of children's health and leisure, recreational establishment, development trends, day camp.*

УДК 37.013.42

Г. Я. Майборода

ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Аналізуються технологічні аспекти підготовки майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності. Проаналізовано принципи, запропоновано сукупність форм, методів, прийомів, засобів технологічної підготовки таких фахівців у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: *технологічна підготовка, майбутній соціальний педагог, принципи, методи, форми, засоби технологічної підготовки.*